

การเปรียบเทียบความสามารถด้านวัจนปฏิบัติของคำว่า ‘ไม่เป็นไร’ ระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง กับปัญญาประดิษฐ์ (ChatGPT)

ดือนา คาช่า

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Email: deeanakasa@gmail.com

รับบทความ 9 มิถุนายน 2568 แก้ไขบทความ 18 สิงหาคม 2568 ตอบรับ 27 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

ความแตกต่างด้านวัจนปฏิบัติระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการสื่อสารในบริบทระหว่างวัฒนธรรม การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านวัจนปฏิบัติของคำว่า “ไม่เป็นไร” ระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse Completion Test - DCT) ซึ่งออกแบบสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ในบริบท 4 หน้าที่ (Panpothong & Phakdeephassook, 2014) ได้แก่ การตอบรับคำขอโทษและขอบคุณ การปฏิเสธ การปลอบใจ และการยุติความขัดแย้ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เรียนชาวต่างประเทศ 25 คนและระบบปัญญาประดิษฐ์ ChatGPT-4o ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองมีพัฒนาการด้านวัจนปฏิบัติอย่างชัดเจนหลังการเรียนรู้ โดยเฉพาะในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธและการยุติความขัดแย้ง รวมถึงมีแนวโน้มใช้กลวิธีร่วมเพื่อเยียวยาความรู้สึกและสร้างความสัมพันธ์ ขณะที่ AI สามารถใช้ “ไม่เป็นไร” ได้ถูกต้องทุกสถานการณ์แต่ขาดความละเอียดอ่อนและการปรับตัวตามบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ปัญญาประดิษฐ์มีความแม่นยำเชิงรูปแบบภาษา แต่ความสามารถด้านวัจนปฏิบัติและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังคงเป็นจุดแข็งของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ ในบริบทวัฒนธรรมไทย ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองจึงควรเน้นการบูรณาการวัจนปฏิบัติศาสตร์และใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเสริมในการฝึกฝนความสามารถเชิงวัจนปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ ไม่เป็นไร ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง ความสามารถด้านวัจนปฏิบัติ ปัญญาประดิษฐ์ ChatGPT

A Comparison of Pragmatic Competence of ‘Mai-Pen-Rai’ between Learners of Thai as a Second Language and Artificial Intelligence (ChatGPT)

Deeana Kasa

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

Email: deeanakasa@gmail.com

Received 9 June 2025; revised 18 August 2025; accepted 27 August 2025

Abstract

Pragmatic differences between second language learners of Thai and artificial intelligence (AI) have significant implications for the effectiveness of language teaching and intercultural communication. This study aims to compare pragmatic competence in the use of the expression “mai-pen-rai” between Thai language learners and AI, by employing a Discourse Completion Test (DCT) designed to cover four major pragmatic functions of “mai-pen-rai” (Panpothong & Phakdeephasook, 2014): a response to apologizing and thanking, a refusal strategy in the face of an offer, a remark of consolation, and a strategy to terminate verbal conflict. Participants were 25 international students and the AI system ChatGPT-4o. The results revealed that the Thai language learners demonstrated marked improvement in pragmatic competence after instruction, especially in contexts involving a refusal strategy and a strategy to terminate verbal conflict, as well as showing a greater tendency to use combined strategies to promote emotional support and relationship building. In contrast, while AI was able to use “mai-pen-rai” accurately in all scenarios, it lacked the subtlety and adaptability required for interpersonal appropriateness and situational nuance. The findings suggest that, despite AI’s accuracy in language form, pragmatic understanding and interpersonal competency remain human strengths, particularly when supported by targeted instruction within Thai cultural contexts. Therefore, Thai language teaching for second language learners of Thai should integrate pragmatic competence development and utilize AI as a supplementary tool to enhance effective pragmatic skills.

Keywords: mai-pen-rai, Thai as a Second Language, pragmatic competence, artificial intelligence, ChatGPT

1. บทนำ

การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองไม่อาจจำกัดอยู่เพียงความรู้ด้านคำศัพท์หรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ หากแต่ยังต้องอาศัยความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมตามบริบททางสังคม โดยครอบคลุมทั้งการผลิตและการทำความเข้าใจถ้อยคำให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของชุมชนภาษา หรือที่เรียกว่า “ความสามารถด้านวัจนปฏิบัติ” (pragmatic competence) (Taguchi, 2009; Kecskes, 2014) ความสามารถนี้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนต้องเผชิญกับคำหรือสำนวนที่มีความหมายหลากหลายในบริบท หนึ่งในกรณีที่สะท้อนความซับซ้อนทางวัจนปฏิบัติได้อย่างชัดเจนคือคำว่า “ไม่เป็นไร”

คำว่า “ไม่เป็นไร” ในวัจนปฏิบัติศาสตร์มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนทางความหมาย โดยมี 4 หน้าที่ในบริบทการใช้จริง ได้แก่ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปฏิเสธ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปลอบใจ และ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการยุติความขัดแย้ง (Panpothong & Phakdeephassook, 2014) หากผู้เรียนไม่มีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรมไทย ก็อาจตีความหรือใช้คำดังกล่าวอย่างคลาดเคลื่อน จนนำไปสู่ความไม่เข้าใจในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลยังเกี่ยวข้องกับบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI¹) ซึ่งมีความสามารถในการสร้างและประมวลผลภาษาธรรมชาติได้จากการสังเกตในชั้นเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ ผู้เรียนจำนวนมากพึ่งพา ChatGPT เป็นเครื่องมือช่วยตอบคำถามทั้งในชีวิตประจำวันและการทำแบบฝึกหัด คำตอบที่ได้แม้จะถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่กลับขาดความเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำทางวัฒนธรรม เช่น “ไม่เป็นไร” ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า AI น่าจะสามารถใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นฐานขณะที่ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองหากได้รับการฝึกฝนก็ย่อมมีพัฒนาการด้านความเข้าใจและสามารถผลิตถ้อยคำหรือมีการใช้คำที่ซับซ้อนมากขึ้นหลังการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ร่วมกับกลวิธีต่าง ๆ ที่สื่อถึงความเข้าใจกัน และการปรับระดับความสัมพันธ์ทางภาษา ลักษณะเช่นนี้น่าจะสะท้อนระดับความสามารถด้านวัจนปฏิบัติที่แฝงอยู่ในพฤติกรรมการใช้ภาษาของทั้งสองกลุ่ม

¹ ในงานวิจัยนี้ต่อไปจะขอใช้คำว่า “AI” แทนคำว่า “ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)”

แม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาความสามารถด้านวัจนปฏิบัติของผู้เรียนในฐานะภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ (Srisuruk, 2011; Zhang, Wang, & Wannaruk, 2019; รัตนา วาทะวัฒน์ และจอมรัฐ พัฒนศร, 2565) แต่งานเหล่านี้ศึกษาในมุมมองของผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษ จึงยังไม่ปรากฏมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองโดยตรง ขณะเดียวกันแม้จะมีงานวิจัยที่วิเคราะห์ศักยภาพของระบบ AI ในการประมวลผลและสร้างภาษา รวมถึง AI กับงานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Chen, Li, & Ye, 2024; Godwin-Jones, 2024; Lee, 2024) แต่ยังไม่มีการเปรียบเทียบความสามารถด้านวัจนปฏิบัติของ AI กับผู้เรียนในบริบทภาษาไทย โดยเฉพาะในถ้อยคำที่มีหน้าที่การใช้ที่หลากหลาย ทั้งยังไม่สามารถแปลได้ตามรูปภาษาอย่างการใช้ “ไม่เป็นไร”

งานวิจัยนี้สนใจว่าผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองมีความสามารถด้านวัจนปฏิบัติในการใช้ “ไม่เป็นไร” อย่างไร หากได้รับการเรียนการสอนแล้วจะสามารถใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้นหรือไม่ และ AI สามารถใช้ “ไม่เป็นไร” ได้ดีกว่ามนุษย์หรือไม่ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสามารถด้านวัจนปฏิบัติในการใช้ “ไม่เป็นไร” โดยเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับระบบปัญญาประดิษฐ์ผ่านการวิเคราะห์คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยชาวต่างประเทศและจากการตอบกลับของ AI ภายใต้บริบทเดียวกัน โดยเน้นวิเคราะห์กลวิธีที่ปรากฏร่วมกับถ้อยคำ “ไม่เป็นไร” ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ที่สื่อสารผ่านถ้อยคำและสะท้อนการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมไทย

การศึกษาในครั้งนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองและการออกแบบ AI ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างเหมาะสมในระดับวัฒนธรรมหรือประยุกต์เป็นเครื่องมือช่วยสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. “ไม่เป็นไร” ความสามารถด้านวัจนปฏิบัติของผู้เรียนภาษาที่สองและปัญญาประดิษฐ์ (AI)

คำว่า “ไม่เป็นไร” ถือเป็นคำสำคัญทางวัฒนธรรม (cultural keyword) คำหนึ่งในภาษาไทย ที่สะท้อนวิถีคิดและค่านิยมทางสังคมของคนไทย งานวิจัยของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2554) ใช้แนวทฤษฎีอภิภาษาเชิงอรรถศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Semantic Metalanguage – NSM) วิเคราะห์ความหมายของ “ไม่เป็นไร” อย่างละเอียดทั้งในเชิงความหมายตรง เชิงวัจนปฏิบัติ และเชิงสังคม ผลการศึกษาระบุว่า “ไม่เป็นไร”

มีความหมายตรง (literal meaning) 3 ประการ ได้แก่ ไม่ได้ รับผลกระทบ ยอมรับได้ และไม่ต้องกังวล ซึ่งล้วนสื่อถึงแนวคิดว่าการกระทำหรือเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นไม่สำคัญหรือไม่ร้ายแรงจนต้องกังวลใจ ส่วนความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmatic meaning) ของ “ไม่เป็นไร” พบว่ามี 4 หน้าที่หลัก ได้แก่ การปลอบใจ การปฏิเสธหรือการปลงตก การให้อภัย และการตอบรับคำขอบคุณ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpothong and Phakdeephasook (2014) ที่พบว่า คำว่า “ไม่เป็นไร” เป็นคำสำคัญทางวัฒนธรรมไทยที่กำกับวิธีคิดของผู้พูด แสดงออกมาผ่านถ้อยคำ และยังมีความหมายและเจตนาของผู้พูดในบริบทการปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป พบว่า “ไม่เป็นไร” ในบริบทการใช้จริงมี 4 หน้าที่ ได้แก่

1) “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ

ในหน้าที่เพื่อตอบรับคำขอโทษ มีความหมายว่า “การทำความผิดไม่ใช่เรื่องใหญ่โต (ไม่ต้องกังวล)” เจตนาของผู้พูด คือ ผู้พูดไม่ต้องการให้ผู้ฟังกังวล ส่วนหน้าที่เพื่อตอบรับการขอบคุณ มีความหมายว่า สิ่งที่ทำให้นั้นไม่ได้เป็นสาระสำคัญอะไร สิ่งดี ๆ ที่ผู้พูดทำให้ผู้ฟังไม่ได้สำคัญอะไร เจตนาของผู้พูด คือ ผู้พูดไม่ต้องการให้ผู้ฟังกังวล

2) “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปฏิเสธ

ความหมายของหน้าที่นี้คือ “เป็นปัญหา/ความไม่สะดวกของตนเอง (ฉันไม่เป็นอะไร ไม่ต้องเป็นห่วง)” ปัญหาหรือความไม่สะดวกของผู้พูดไม่ใช่เรื่องสำคัญอะไร เจตนาของผู้พูดคือ ผู้พูดไม่ต้องการรบกวนผู้ฟังและผู้พูดก็ไม่ต้องการให้ผู้ฟังกังวลเกี่ยวกับเขา

3) “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปลอบใจ

ความหมายของหน้าที่นี้คือ “ไม่ใช่เรื่องสำคัญอะไร (แค่ปล่อยมันไป)” สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องสำคัญจริง ๆ เจตนาของผู้พูดคือ ผู้พูดชี้ให้เห็นว่าเขาไม่ต้องการให้ผู้ฟังกังวล

4) “ไม่เป็นไร” ในฐานะการยุติความขัดแย้ง

ความหมายของหน้าที่นี้คือ “ไม่ใช่เรื่องสำคัญอะไร (หยุดโต้เถียงกันได้แล้ว)” หัวข้อที่โต้เถียงกันไม่ใช่เรื่องสำคัญ เจตนาของผู้พูดคือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังละทิ้งปัญหาที่ขัดแย้ง

ดังนั้น เจตนาของผู้พูดที่ใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ได้แก่ 1) ช่วยบรรเทาความกังวลของผู้ฟังในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด 2) ช่วยบรรเทาความกังวลในสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ฟังเอง 3) บรรเทาความกังวลของผู้ฟังในเหตุการณ์ที่มีการโต้เถียง ทั้งนี้เป้าหมายร่วมกันของการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ในบริบทการใช้จริงคือ การคลายความกังวลให้แก่ผู้ฟัง หรือกล่าวได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นสาระสำคัญอย่างแท้จริง ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับ

ความเชื่อทางพุทธศาสนาเรื่อง ไตรลักษณ์ ที่มีคำสอนว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เป็นอนิจจัง” ไม่มีสิ่งใดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่าการใช้ “ไม่เป็นไร” มีหลายหน้าที่และเชื่อมโยงกับความคิดทางวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังสะท้อนลักษณะการสื่อสารที่ไม่เน้นความชัดเจนตรงไปตรงมาในวัฒนธรรมไทย (Intachakra, 2004) สำหรับผู้เรียนต่างชาติที่เรียนภาษาไทย การเข้าใจคำว่า “ไม่เป็นไร” และใช้ได้อย่างเจ้าของภาษาถือเป็นความท้าทายด้านวจนปฏิบัติอย่างหนึ่ง ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้บริบทการใช้ ซึ่งบางครั้งไม่มีคำหรือวิธีพูดที่ตรงตัวในภาษาแม่ของตน ส่งผลให้ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองเกิดความสับสนและเข้าใจผิดต่อการใช้และการตีความคำสำคัญทางวัฒนธรรมของคำนี้ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนหรือผู้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองที่พบว่าบ่อยครั้งที่เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน โดยผู้เรียนหรือผู้ใช้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ไม่เป็นไร” (ตือนา คาซา, 2564; ประภัสร เจียมวงษา, 2558; ยางวอน ฮยอน, 2560)

การตีความและการใช้ “ไม่เป็นไร” จึงเป็นอีกเรื่องที่ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองต้องฝึกฝนโดยอาศัยบริบทช่วยตีความ ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์ภาษาและความเข้าใจวัฒนธรรมควบคู่กัน การสอนภาษาในฐานะภาษาที่สองจึงควรบูรณาการการสอนวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศเกิดความเข้าใจทางวจนปฏิบัติพร้อมทั้งค่านิยมแบบไทยที่แฝงอยู่ และใช้พฤติกรรมทางภาษาได้อย่างเหมาะสมและลดความขัดแย้งในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและ AI ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันได้นำเสนอข้อค้นพบที่หลากหลาย งานบางชิ้นชี้ว่า AI ยังไม่อาจเทียบเท่ามนุษย์ในด้านวจนปฏิบัติ ขณะที่อีกหลายชิ้นกลับพบว่า AI โดยเฉพาะโมเดลภาษาขนาดใหญ่เริ่มแสดงศักยภาพที่อาจเหนือกว่ามนุษย์ในวจนปฏิบัติบางบริบทแล้ว

Bunt and Petukhova (2023, p. 2) ชี้ให้เห็นว่า ระบบ AI เชิงสนทนาแบบมุ่งเน้นภารกิจ (task-oriented dialog systems) มักมีข้อจำกัดด้านความยืดหยุ่นทางวจนปฏิบัติ กล่าวคือ แม้ระบบเหล่านี้จะสามารถตอบโต้ได้อย่างแม่นยำภายใต้ขอบเขตของข้อมูลที่ได้รับการฝึกฝนมา แต่กลับขาดทักษะในการบริหารจัดการปฏิสัมพันธ์ให้ลื่นไหลเป็นธรรมชาติเหมือนมนุษย์ ส่งผลให้การโต้ตอบส่วนใหญ่จำกัดอยู่แค่ชุดคำถาม-คำตอบแบบตายตัว ระดับความสอดคล้องเชิงวจนปฏิบัติยังอยู่ในระดับต่ำ

ในทางกลับกัน Bojic et al. (2023) เห็นว่าความสามารถของ GPT-4 ในการตีความความหมายเชิงวัจนปฏิบัติเปรียบเทียบกับกลุ่มมนุษย์ผู้ใช้ภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า GPT-4 มีประสิทธิภาพสูงกว่ามนุษย์ทั้งในด้านความแม่นยำและความเร็วในการตีความบทสนทนา โดยเฉพาะในกรณีที่โมเดลพหุการรวมมือในการสนทนาหรือการใช้ถ้อยคำแฝงนัย เช่น การประชด การพูดกำกวม หรือการใช้คำเชื่อมที่มีความหมายโดยนัย งานวิจัยนี้จึงถือเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงพัฒนาการของ AI ในการเข้าใจภาษาในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ซึ่งมีความซับซ้อนและอิงบริบทสูง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจคำว่า “ไม่เป็นไร” ในฐานะคำวัฒนธรรมของภาษาไทยจำเป็นต้องอาศัยความรู้ด้านวัจนปฏิบัติที่ลึกซึ้ง ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองอาจสามารถพัฒนาได้ผ่านบริบทการเรียนรู้ที่เหมาะสม ขณะเดียวกันงานวิจัยด้าน AI แสดงให้เห็นว่าโมเดลภาษาขนาดใหญ่สามารถจำลองพฤติกรรมการสื่อสารได้ใกล้เคียงมนุษย์ในบางบริบท อย่างไรก็ตามยังไม่มีการศึกษาที่น่าคำว่า “ไม่เป็นไร” ซึ่งมีความซับซ้อนเชิงวัจนปฏิบัติและเชิงวัฒนธรรมมาใช้เป็นกรณีศึกษาในการเปรียบเทียบระหว่างมนุษย์กับ AI การศึกษานี้จึงใช้กรอบ การวิเคราะห์หน้าที่ “ไม่เป็นไร” ตาม Panpothong and Phakdeephasook (2014) เพื่อแสดงความสามารถในการใช้ที่เหมาะสมของทั้งสองกลุ่ม

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีลักษณะเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบภายใต้กรอบแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสามารถด้านวัจนปฏิบัติการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมที่ออกแบบอย่างเฉพาะเจาะจง

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองจำนวน 25 คน เป็นชาวต่างประเทศที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศในระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนต้องเรียนภาษาไทยมากกว่า 1 ปี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้พูดภาษาจีนจำนวน 15 คน เกาหลีจำนวน 4 คน ญี่ปุ่นจำนวน 4 คน และฝรั่งเศสจำนวน 2 คน ทั้งหมดศึกษาและเรียนรู้ภาษาไทยในประเทศไทย ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) 2) ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) ใช้ ChatGPT (GPT-4)

เป็นตัวแทนของระบบ AI ที่มีความสามารถในการประมวลผลและสร้างภาษาธรรมชาติภาษาไทย โดยให้ AI ตอบคำถามในสถานการณ์เดียวกับผู้เรียน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการใช้ถ้อยคำและเจตนาทางวจนปฏิบัติ

เหตุที่เลือกใช้ ChatGPT ของบริษัท OpenAI เป็นตัวแทนระบบ AI ในการศึกษา เนื่องจาก ChatGPT เป็นแชทบอตที่ได้รับความนิยมสูงสุดในระดับโลก ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ (2568) ระบุว่า ChatGPT มีผู้ใช้งานรายสัปดาห์มากกว่า 500 ล้านคน DeepSeek 16.5 ล้านครั้งต่อวัน Grok 16.5 ล้านครั้งต่อวัน Gemini 10.9 ล้านครั้งต่อวัน Claude 3.3 ล้านครั้งต่อวัน Copilot 2.4 ล้านครั้งต่อวัน ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความแพร่หลายและการยอมรับในวงกว้างของ ChatGPT ในฐานะระบบ AI ที่มีศักยภาพในการประมวลผลภาษา

3.2 เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวิจัยด้วยแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse Completion Test – DCT) เนื่องจากแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาเป็นเครื่องมือที่สามารถออกแบบสถานการณ์จำลองที่เน้นการใช้ภาษาในบริบทเฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะในกรณีของคำว่า “ไม่เป็นไร” ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านหน้าที่และเจตนาผู้พูด การใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาช่วยให้ผู้วิจัยสามารถควบคุมบริบทได้อย่างชัดเจน ทำให้วิเคราะห์ความสามารถด้านวจนปฏิบัติในการเลือกถ้อยคำและกลวิธีให้เหมาะกับบริบท

ผู้วิจัยออกแบบสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ในบริบท 4 หน้าที่ตามผลการวิจัยของ Panpothong and Phakdeephasook (2014) ได้แก่ สถานการณ์ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปฏิเสธ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปลอบใจ และ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการยุติความขัดแย้ง อย่างละ 2 สถานการณ์ รวมเป็นจำนวน 8 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงถ้อยคำที่สะท้อนความสามารถด้านวจนปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ

สถานการณ์ทั้ง 8 ข้อ ได้แก่ 1) คุณเดินไปชนเพื่อนโดยไม่ตั้งใจ แล้วพูดว่า “ขอโทษครับ/ค่ะ” เพื่อนของคุณควรตอบว่าอย่างไร 2) เพื่อนร่วมชั้นช่วยคุณถือของหนัก แล้วคุณพูดว่า “ขอบคุณครับ/ค่ะ” เพื่อนของคุณควรตอบว่าอย่างไร 3) คุณและเพื่อนเดินเล่นอยู่ในห้างสรรพสินค้า กำลังดูสินค้าในร้าน ขณะนั้นมีพนักงานเดินเข้ามาพูดว่า “สอบถามได้นะคะ” คุณและเพื่อนแค่อยากเดินดูเฉย ๆ ไม่ต้องการสอบถามอะไร เพื่อนของคุณควรพูดว่าอย่างไร 4) คุณได้ยืมแม่ค้าพูดว่า “ซื้อ 1 แกรม 1 นะคะ” ขณะที่คุณและเพื่อนเดินผ่านร้านค้าในตลาดนัดโดยที่คุณและเพื่อนไม่ต้องการซื้อสินค้า เพื่อนของคุณ

ควรพูดว่าอย่างไร 5) เพื่อนของคุณเห็นคุณทำของตกแตก คุณรู้สึกเสียใจ คุณคิดว่าเพื่อนของคุณควรพูดกับคุณว่าอย่างไร 6) คุณพยายามตอบคำถามในชั้นเรียน แต่ตอบผิดและรู้สึกเขินอายมาก เพื่อนของคุณเห็นใจคุณ คุณคิดว่าเพื่อนของคุณควรพูดว่าอย่างไร 7) คุณและเพื่อนมีความเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับการบ้านและมีการเถียงกันเล็กน้อย แต่สุดท้ายเพื่อนของคุณไม่ยอมให้เป็นเรื่องใหญ่ คุณคิดว่าเพื่อนของคุณควรพูดว่าอย่างไร 8) คุณและเพื่อนกำลังวางแผนเที่ยวสุดสัปดาห์ แต่มีความเห็นไม่ตรงกันเรื่องสถานที่ หลังเถียงกันสักพัก เพื่อนของคุณไม่ยอมให้เรื่องเล็กน้อยกลายเป็นปัญหา คุณคิดว่าเพื่อนของคุณควรพูดว่าอย่างไร

3.3 การเก็บข้อมูล

1) กลุ่มผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง ผู้วิจัยให้ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองทำแบบสอบถาม 2 ครั้ง ได้แก่ ก่อนการเรียนรู้ (Pre-Test) และหลังการเรียนรู้ (Post-Test) โดยก่อนเริ่มเรียนผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองทำแบบสอบถามทั้ง 8 ข้อเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ในสถานการณ์ที่ต่างกัน จากนั้นผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับคำว่า “ไม่เป็นไร” ผ่านการอธิบายอภิปรายตัวอย่าง บทสนทนา และแบบฝึกปฏิบัติ โดยใช้เวลาในการเรียนการสอนรวม 3 ชั่วโมง เนื้อหาในการเรียนการสอนประกอบด้วยคำอธิบายหน้าที่ของคำว่า “ไม่เป็นไร” ตามผลการวิจัยของ Panpothong และ Phakdeephasook (2014) การแสดงคลิปบทสนทนาตัวอย่างในแต่ละบริบทพร้อมอภิปรายหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติและเจตนาของผู้พูด การเปรียบเทียบการใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” กับคำหรือพฤติกรรมที่ใกล้เคียงในภาษาแม่ของผู้เรียน การให้ผู้เรียนยกตัวอย่างและสร้างบทสนทนา พร้อมรับข้อเสนอแนะจากผู้สอน

หลังจบบทเรียนจึงให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามชุดเดิมอีกครั้งเพื่อประเมินพัฒนาการ

2) AI ผู้วิจัยป้อนสถานการณ์เดียวกันเข้าสู่ระบบ AI เพื่อบันทึกคำตอบของ AI สำหรับเปรียบเทียบ โดยเข้าถึงจาก <https://chatgpt.com/> โมเดล ChatGPT (GPT-4o)

ผู้วิจัยใช้ ChatGPT ให้ตอบสถานการณ์เดียวกัน โดยทดสอบทั้งหมดสองครั้ง ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยยังไม่แจ้งกรอบ 4 หน้าที่ของคำว่า “ไม่เป็นไร” และครั้งที่ 2 หลังแจ้งกรอบ 4 หน้าที่ พร้อมคำอธิบายและตัวอย่าง พบว่ามีคำตอบเหมือนเดิมกับการตอบ ครั้งแรก ผู้วิจัยจึงใช้ชุดคำตอบครั้งที่ 2 เป็นตัวแทนคำตอบของ AI โดยไม่แยกเป็นคำตอบก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างก่อนการเรียนรู้ (Pre-Test) และหลังการเรียนรู้ (Post-Test) ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ความแตกต่างของการใช้ “ไม่เป็นไร” กับสถานการณ์และวิเคราะห์การปรากฏร่วมกันของกลวิธีอื่น ๆ กับการใช้ถ้อยคำ “ไม่เป็นไร” เนื่องจากถ้อยคำ “ไม่เป็นไร” มักปรากฏร่วมกับกลวิธีทางภาษาอื่น ๆ โดยนำถ้อยคำที่ได้มาจำแนกเป็นกลวิธีทางภาษาตามความรู้ทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์

2) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI โดยเปรียบเทียบคำตอบหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับคำตอบของ Chat GPT-4o เนื่องจากผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้บริบทการใช้ “ไม่เป็นไร” อย่างเหมาะสมแล้วหลังการเรียนรู้ เช่นเดียวกับ AI ที่ผ่านการป้อนข้อมูลแล้ว

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 1. การเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” ก่อนการเรียนรู้ กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง 2. การเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” หลังเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI

4.1 การเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง

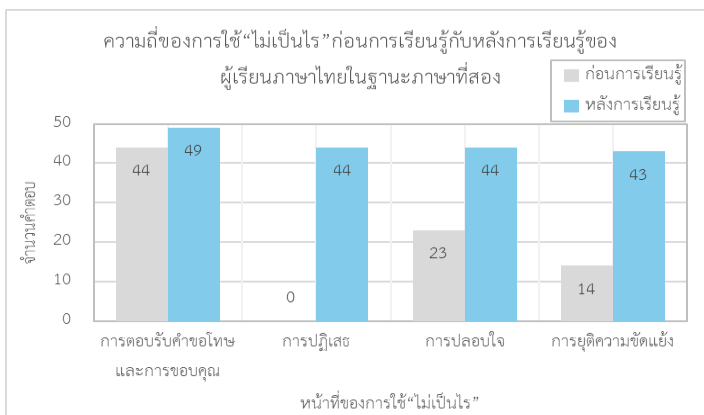
ผลการเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองแบ่งออกเป็น 1) การเปรียบเทียบความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร” 2) การเปรียบเทียบกลวิธีที่ใช้

1) การเปรียบเทียบความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร”

การเปรียบเทียบความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร” ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสามารถแสดงให้เห็นได้ดังนี้

ภาพที่ 1

ความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร” ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง

จากภาพที่ 1 หน้าที่ใช้ “ไม่เป็นไร” ทั้ง 4 หน้า แบ่งเป็นหน้าที่ละ 2 สถานการณ์ รวม 200 คำตอบ อย่างไรก็ตามในภาพนี้ผู้วิจัยนำคำตอบเฉพาะกรณีที่ผู้เรียนเลือกใช้ ถ้อยคำ “ไม่เป็นไร” เท่านั้นเพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนคำตอบที่ไม่ปรากฏในภาพ หมายถึงผู้เรียนเลือกใช้ถ้อยคำหรือกลวิธีอื่นในการสื่อสารจึงมีจำนวนคำตอบรวมต่ำกว่า 200 คำตอบ การที่มีจำนวนคำตอบเพิ่มขึ้นหลังเรียนรู้สะท้อนว่า ผู้เรียนรู้จักและเลือกใช้ “ไม่เป็นไร” ได้เหมาะสมขึ้นในบริบทที่เกี่ยวข้อง

ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองมีพัฒนาการความสามารถด้านวัจนปฏิบัติ การใช้ “ไม่เป็นไร” เรียงจากมากไปน้อยได้แก่ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปฏิเสธ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการยุติความขัดแย้ง “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปลอบใจ และ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ

“ไม่เป็นไร” ในฐานะการปฏิเสธ ก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองใช้ “ไม่เป็นไร” 0 คำตอบ หลังเรียนรู้ใช้เพิ่มขึ้นเป็น 44 คำตอบ แสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านวัจนปฏิบัติที่ชัดเจน บ่งชี้ว่าผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองเรียนรู้การใช้ใหม่ที่อาจไม่พบในวัฒนธรรมเดิม

“ไม่เป็นไร” ในฐานะการยุติความขัดแย้ง ก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองใช้ “ไม่เป็นไร” 14 คำตอบ หลังเรียนรู้ใช้เพิ่มขึ้นเป็น 43 คำตอบ

“ไม่เป็นไร” ในฐานะการปลอบใจ ก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองใช้ “ไม่เป็นไร” 23 คำตอบ หลังเรียนรู้ใช้เพิ่มขึ้นเป็น 44 คำตอบ แสดงถึง

การพัฒนาการความเข้าใจทางวัฒนธรรมและภาษาไทยตามบริบทวัฒนธรรมที่อาจไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมแม่ของผู้เรียน

สุดท้ายคือ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองใช้ “ไม่เป็นไร” 44 คำตอบหลังเรียนรู้ใช้เพิ่มขึ้นเป็น 49 คำตอบ การเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพื้นฐานการใช้ในบริบทนี้อยู่บ้างแล้ว หรือเป็นการใช้ที่สอดคล้องกับภาษาแม่ของผู้เรียน

2) การเปรียบเทียบกลวิธีที่ใช้

เมื่อเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ “ไม่เป็นไร” ตามหน้าที่ต่าง ๆ ทั้ง “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ การปฏิเสธ การปลอบใจ และการยุติความขัดแย้งของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ สามารถแสดงให้เห็นได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 1

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง

หน้าที่/ ลักษณะและ จำนวนกลวิธี การปรากฏ รวม	ลักษณะการปรากฏ ร่วมกันของกลวิธี (ก่อนเรียน)		ลักษณะการปรากฏร่วมกันของกลวิธี (หลังเรียน)		
	1 กลวิธี	2 กลวิธี	1 กลวิธี	2 กลวิธี	3 กลวิธี
การตอบรับคำ ขอโทษและ การขอบคุณ	“ไม่เป็นไร”		“ไม่เป็นไร”		
	ความเต็มใจ		การขอบคุณ กลับ		
	ความไม่ถือ ว่าเป็น บุญคุณ		ความเต็มใจ		
			“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ ไม่ติดใจ	
			“ไม่เป็นไร”	ความเต็มใจ ช่วยเหลือ	
			“ไม่เป็นไร”	การเสริม กำลังใจ	

ตารางที่ 1

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง (ต่อ)

หน้าที่/ ลักษณะและ จำนวน กลวิธีการ ปรากฏร่วม	ลักษณะการปรากฏร่วมกัน ของกลวิธี (ก่อนเรียน)		ลักษณะการปรากฏร่วมกันของกลวิธี (หลังเรียน)		
	1 กลวิธี	2 กลวิธี	1 กลวิธี	2 กลวิธี	3 กลวิธี
การปฏิเสธ	การขอบคุณหรือ ความรู้สึกดี		“ไม่เป็นไร”		
	การเสนอ ทางเลือกอื่น		“ไม่เป็นไร”	ความขอบคุณ หรือความรู้สึกดี	
	การยืนยัน				
การปลอบใจ	การเสนอแนว ทางแก้ไขหรือ ชดเชย		การห่วงใย		
	การห่วงใย		“ไม่เป็นไร”		
	ความเข้าใจ		“ไม่เป็นไร”	การเสนอ แนวทางแก้ไข หรือชดเชย	
	“ไม่เป็นไร”		“ไม่เป็นไร”	การห่วงใย	
	“ไม่เป็นไร”	การเสนอ แนวทาง แก้ไขหรือ ชดเชย	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ	
	“ไม่เป็นไร”	การห่วงใย	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ	การห่วงใย
	“ไม่เป็นไร”	ความ เข้าใจ	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ	การเสนอ แนวทาง แก้ไขหรือ ชดเชย

ตารางที่ 1

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง (ต่อ)

หน้าที่/ ลักษณะและ จำนวนกลวิธี	ลักษณะการปรากฏร่วมกัน ของกลวิธี (ก่อนเรียน)		ลักษณะการปรากฏร่วมกันของกลวิธี (หลังเรียน)		
	1 กลวิธี	2 กลวิธี	1 กลวิธี	2 กลวิธี	3 กลวิธี
การปรากฏ รวม การยุติความ ขัดแย้ง	ความเข้าใจ		เสนอ การแก้ปัญหา ร่วมกัน		
	การเสนอ การแก้ปัญหา ร่วมกัน		“ไม่เป็นไร”	แสดง ความเข้าใจ	
	การสละสิทธิ์ ถกเถียง		“ไม่เป็นไร”	เสนอ การแก้ปัญหา ร่วมกัน	
	การยอมรับ		“ไม่เป็นไร”	แสดง ความเข้าใจ	เสนอการ แก้ปัญหา ร่วมกัน
	“ไม่เป็นไร”		“ไม่เป็นไร”	แสดง ความเข้าใจ	สละสิทธิ์ ถกเถียง
	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ			

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นกลวิธีการใช้ “ไม่เป็นไร” ตามหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งก่อน และหลังเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านจำนวนกลวิธีและรูปแบบกลวิธี

ก่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนมักเลือกใช้กลวิธีเดียว โดยรูปแบบที่พบมีทั้งที่ใช้ว่า “ไม่เป็นไร” ซึ่งมักเป็นการตอบรับคำขอโทษหรือคำขอบคุณแบบเป็นสูตรสำเร็จ² ส่วนกลวิธีอื่น ๆ ที่ผู้เรียนนำมาใช้สื่อเจตนาแทนการกล่าวคำว่า “ไม่เป็นไร” ในฐานะ การตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ ได้แก่ กลวิธีแสดงความเต็มใจ ในถ้อยคำว่า *ไม่มีปัญหา ด้วยความยินดี* แสดงความเต็มใจที่จะลดความสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้น ทำให้ สถานการณ์ไม่ตึงเครียด แสดงความอบอุ่น และน้ำใจไมตรี แต่กลวิธีนี้อาจจะยังเป็ นการใช้ที่เป็นธรรมชาติสำหรับเจ้าของภาษา โดยเฉพาะในการตอบรับคำขอโทษที่ผู้พูด ควรเน้นแสดงเจตนาที่ไม่ถือสา แต่การใช้กลวิธีเช่นนี้เหมือนเป็นการเน้นว่าผู้พูดยินดี ช่วยเหลืออย่างแท้จริงซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับบริบทนี้ อีกกลวิธีหนึ่งคือกลวิธีแสดง ความไม่ถือว่่าเป็นบุญคุณ ในถ้อยคำว่า *ไม่ต้องเกรงใจ* ที่ผู้เรียนอาจมีเจตนาเชิญชวนให้ ผู้ฟังรู้สึกผ่อนคลาย ละล้างความรู้สึกเกรงใจหรือเป็นหนี้บุญคุณ แต่กลวิธีนี้น่าจะยัง ไม่เหมาะสมสำหรับตอบคำขอบคุณ เพราะสื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสันนิษฐานว่่าเป็นการถ่ายโอนจากภาษาแม่ในบริบทวัฒนธรรมจีนจากถ้อยคำว่า 不客气 ที่แปลว่า ไม่ต้องเกรงใจ สื่อว่าผู้พูดยินดีช่วย ไม่ใช่เรื่องที่ต้องตอบแทน เสริมสัมพันธ์ เชิงบวก ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้พูดภาษาไทยที่อาจทำให้รู้สึกว่่าการกล่าวถ้อยคำเช่นนี้ไม่ตรง ประเด็น ดูเหมือนผู้พูดเข้าใจผิดหรืออาจรู้สึกว่่าตนกำลังถูกสั่ง

ส่วนการปฏิเสธพบว่าผู้เรียนมีความพยายามใช้กลวิธีที่รักษาหน้าผู้ฟังให้ ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์ ได้แก่ การขอบคุณหรือความรู้สึกดี ในถ้อยคำ เช่น *ขอบคุณมากนะ ดีใจจังที่เธอคิดถึงนะ* การเสนอทางเลือกอื่น ในถ้อยคำเช่น *คุณเก็บมัน ไว้ใช้เองได้นะคะ ไว้สำรองนะคะ* เว้นแต่กลวิธีการยืนยันที่อาจไม่เหมาะสมกับบริบท การปฏิเสธในถ้อยคำว่า *เอาไปนะครับ ผมอยากให้ครับ* จากถ้อยคำเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนเข้าใจผิด จึงใช้ถ้อยคำเหล่านี้ เนื่องจากคำถามในแบบสอบถามนั้น ผู้เรียนอยู่ใน สถานะผู้รับที่ต้องการปฏิเสธ แต่ผู้เรียนน่าจะคิดว่าตนเป็นฝ่ายให้จึงเกิดการใช้กลวิธีนี้ขึ้น

การปลอมใจนั้นพบว่ามักกลวิธีที่ใช้แทนคำว่า “ไม่เป็นไร” ที่หลากหลาย และมื การใช้ “ไม่เป็นไร” ร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ สะท้อนว่าผู้เรียนพยายามรักษาความสัมพันธ์ และให้การสนับสนุนผู้ฟังทางด้านจิตใจและอารมณ์ เน้นความเข้าใจอกเข้าใจผู้ฟัง ได้แก่

² ฐาษาสูตรสำเร็จ (formula) Bardovi-Harlig (2012, p. 207) หมายถึงถ้อยคำที่เป็นแบบแผนและค่อนข้างคงรูป มักปรากฏซ้ำในบริบททางสังคมที่เฉพาะเจาะจง เพื่อบรรลุหน้าที่ทางวจนปฏิบัติและการใช้รูปแบบเหล่านี้เป็นที่ ยอมรับในชุมชนภาษา

การเสนอแนวทางแก้ไขหรือชดเชย เช่นในถ้อยคำว่า *เดี๋ยวจี๊ใหม่ละ* การห่วยโย เช่น *คุณโอเคไหม* ความเข้าใจ เช่น *ฉันเข้าใจค่ะ* *อุบัติเหตุเกิดขึ้นได้*

สุดท้ายคือการยุติความขัดแย้งที่จะเห็นได้ว่าผู้เรียนพยายามเลี่ยงความขัดแย้งด้วยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อลดความตึงเครียดทางความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือ ได้แก่ ความเข้าใจ เช่นในถ้อยคำว่า *ผมรู้มุมมองของคุณ เราแค่คิดต่างกัน* การเสนอ การแก้ปัญหา ร่วมกัน เช่น *งั้นเอาแบบนี้ดีไหม ลองหาข้อมูลเพิ่มเติมดู* การยอมรับ เช่น *เห็นด้วยกับคุณ* ส่วนกลวิธีการสละสิทธิ์ถกเถียง ดังในถ้อยคำเช่น *ไม่สำคัญหรอก แค่ว่าในสิ่งที่คุณต้องการ* ยังเป็นกลวิธีที่ไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากผู้ฟังอาจตีความว่าเป็นการประชดประชันไม่ให้คุณค่า หรือไม่เห็นความสำคัญในสิ่งที่อีกฝ่ายพูด การพูดเช่นนี้อาจทำให้คู่สนทนา รู้สึกว่าความต้องการหรือความคิดเห็นของเขาถูกละเลย อาจทำให้ความสัมพันธ์แย่ลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหน้าที่ที่ต้องการยุติความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้น

หลังการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการเรียนรู้พบว่าผู้เรียนมีการใช้กลวิธี ร่วมกับการใช้ “ไม่เป็นไร” เพื่อทำหน้าที่ทั้ง 4 หน้าที่มากขึ้น ทั้งใช้ 2 กลวิธีร่วมกันและใช้ 3 กลวิธีร่วมกัน ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะนำกลวิธีที่เคยปรากฏเดี๋ยวนำใช้ร่วมกับกับ “ไม่เป็นไร” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนเข้าใจบริบท ยังเป็นที่น่าสนใจว่าในสถานการณ์ที่มีความอ่อนไหว เช่น การปลอบใจและการยุติความขัดแย้ง ผู้เรียนยังมีแนวโน้มที่จะใช้จำนวนรูปแบบ การปรากฏร่วมมากขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังคลายกังวลใจ มีการใช้กลวิธีใหม่ ได้แก่ การขอบคุณกลับ เช่น *ขอบคุณเช่นกันนะ* ความเต็มใจช่วยเหลือ เช่น *ยินดีครับ* การใช้ “ไม่เป็นไร” ร่วมกับความเข้าใจ ไม่ติดใจ เช่น *ไม่เป็นไร ฉันรู้ว่าเธอไม่ได้ตั้งใจ* การใช้ “ไม่เป็นไร” ร่วมกับการเสริมกำลังใจ เช่น *ไม่เป็นไร ไม่ต้องกังวลนะคะ* กลวิธีเหล่านี้สะท้อน พัฒนาการความสามารถด้านวัจนปฏิบัติกับสังคมวัฒนธรรมที่ผู้เรียนนำกลวิธีมา สนับสนุนคำสำคัญทางวัฒนธรรม “ไม่เป็นไร”

การเปรียบเทียบความเข้าใจในการใช้ “ไม่เป็นไร” ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะ ภาษาที่สองนั้น สะท้อนว่าผู้เรียนมีการพัฒนาความซับซ้อนเชิงวัจนปฏิบัติเพิ่มขึ้น ผู้เรียน เริ่มตระหนักถึงความคาดหวังทางสังคมของภาษาไทยที่ไม่เน้นเพียงความหมายตามรูปภาษา แต่ให้ความสำคัญกับการแสดงออกถึงความปรารถนาดีและการรักษาความสัมพันธ์ ระหว่างกัน ดังเห็นได้ว่าการเรียนรู้ผู้เรียนใช้ถ้อยคำต่าง ๆ เพื่อสื่อเจตนาทดแทน การใช้คำสำคัญทางวัฒนธรรม “ไม่เป็นไร” ที่อาจยังไม่เป็นธรรมชาติหรือยังไม่เหมาะสม กับบริบท แต่เมื่อได้รับการเรียนรู้ก็สามารถใช้ถ้อยคำได้เหมาะสมกับบริบทยิ่งขึ้น

4.2 การเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” หลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทย ในฐานะภาษาที่สองกับ AI

ผลการเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” หลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI แบ่งออกเป็น 1) การเปรียบเทียบความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร” 2) การเปรียบเทียบกลวิธีที่ใช้

1) การเปรียบเทียบความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร”

จากผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความถี่ของการใช้ “ไม่เป็นไร” หลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI พบว่า AI สามารถเลือกใช้คำว่า “ไม่เป็นไร” ได้ถูกต้องทุกสถานการณ์ ในขณะที่ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง แม้ผ่านการเรียนรู้แล้วก็ยังมีบางคนที่ไม่สามารถตอบได้ถูกต้องในทุกสถานการณ์ กล่าวคือ การใช้ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณยังมีผู้เรียนตอบผิด 1 คำตอบ การปฏิเสธและการปลอบใจ ผู้เรียนยังตอบผิดหน้าที่ละ 6 คำตอบ ส่วนการยุติความขัดแย้งนั้นยังมีคำตอบที่ผิด 7 คำตอบ ผลการวิจัยเช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในเชิงกลไกการประมวลผลภาษาและบริบทระหว่าง AI กับมนุษย์ กล่าวคือ AI มีความแม่นยำเชิงรูปแบบ เนื่องจาก AI ได้รับการป้อนข้อมูลจำนวนมาก จึงสามารถจับคู่สถานการณ์กับคำตอบที่เป็นที่ยอมรับได้อย่างแม่นยำ ขณะที่ผู้เรียนนั้น แม้ได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับคำว่า “ไม่เป็นไร” และการใช้ในบริบทต่าง ๆ แล้ว แต่การตอบกลับยังมีความไม่สม่ำเสมอหรือเลือกใช้กลวิธีอื่นแทนในบางกรณี แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนกำลังพัฒนาความสามารถด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ต้องอาศัยประสบการณ์และการใช้จริงมากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ดี แม้ผู้เรียนจะยังไม่สามารถใช้คำสำคัญทางวัฒนธรรมได้ถูกต้องทุกคำตอบ เช่นเดียวกับ AI แต่เห็นได้ชัดว่าแม้ผู้เรียนภาษาที่สองไม่ได้ใช้ภาษาแม่ของตนเอง แต่การใช้ภาษาของผู้เรียนนั้นมีความยืดหยุ่นและแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกัน สะท้อนความละเอียดอ่อนทางอารมณ์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังมากกว่า AI ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเช่นนี้คือข้อได้เปรียบของมนุษย์ในเชิงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ AI ยังไม่สามารถเทียบเท่าได้ในความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงภาษาในบริบทการสื่อสารจริงแม้จะตอบได้ถูกต้องตามสถานการณ์ก็ตาม

2) การเปรียบเทียบกลวิธีที่ใช้

เมื่อเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ “ไม่เป็นไร” ตามหน้าที่ต่าง ๆ ทั้ง “ไม่เป็นไร” ในฐานะการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณ การปฏิเสธ การปลอบใจ และการยุติความขัดแย้ง

ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองหลังการเรียนรู้และของ AI แสดงให้เห็นได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 2

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้หลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับกลวิธีทางภาษาของ AI

หน้าที่/ ลักษณะและ จำนวนกลวิธี การปรากฏ รวม	ลักษณะการปรากฏร่วมกันของกลวิธี (หลังเรียน)			ลักษณะการปรากฏ ร่วมกันของกลวิธี (AI)	
	1 กลวิธี	2 กลวิธี	3 กลวิธี	1 กลวิธี	2 กลวิธี
การตอบ รับคำขอ โทษและ การขอบคุณ	“ไม่เป็นไร”			“ไม่เป็นไร”	
	การขอบคุณกลับ				
	ความเต็มใจ				
	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ ไม่ติดใจ			
	“ไม่เป็นไร”	ความเต็มใจ ช่วยเหลือ			
การปฏิเสธ	“ไม่เป็นไร”	การเสริมกำลังใจ		“ไม่เป็นไร”	การเสนอ ทางเลือก อื่น
	“ไม่เป็นไร”	การขอบคุณหรือ ความรู้สึกดี			

ตารางที่ 2

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้หลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ
 กลวิธีทางภาษาของ AI (ต่อ)

หน้าที่/ ลักษณะและ จำนวนกลวิธี การปรากฏ รวม	ลักษณะการปรากฏร่วมกันของกลวิธี (หลังเรียน)			ลักษณะการปรากฏร่วมกัน ของกลวิธี (AI)	
	1 กลวิธี	2 กลวิธี	3 กลวิธี	1 กลวิธี	2 กลวิธี
การพลบใจ	การห้วงใย			“ไม่เป็นไร”	การลด น้ำหนักของ ความเสียหาย
	“ไม่เป็นไร”				
	“ไม่เป็นไร”	การเสนอ แนวทางแก้ไข หรือชดเชย			
	“ไม่เป็นไร”	การห้วงใย			
	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ			
	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ	การห้วงใย		
	“ไม่เป็นไร”	ความเข้าใจ	การเสนอ แนวทาง แก้ไขหรือ ชดเชย		

ตารางที่ 2

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้หลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับกลวิธีทางภาษาของ AI (ต่อ)

หน้าที่/ ลักษณะและ จำนวนกลวิธี การปรากฏ รวม	ลักษณะการปรากฏร่วมกันของกลวิธี (หลังเรียน)			ลักษณะการปรากฏร่วมกัน ของกลวิธี (AI)	
	1 กลวิธี	2 กลวิธี	3 กลวิธี	1 กลวิธี	2 กลวิธี
การยुติความ ขัดแย้ง	เสนอ			“ไม่เป็นไร”	เสนอการ
	การแก้ปัญหา				แก้ปัญหา
	ร่วมกัน				ร่วมกัน
	“ไม่เป็นไร”	แสดง			
		ความเข้าใจ			
	“ไม่เป็นไร”	เสนอ			
		การแก้ปัญหา			
		ร่วมกัน			
	“ไม่เป็นไร”	แสดง	เสนอการ		
		ความเข้าใจ	แก้ปัญหา		
			ร่วมกัน		
	“ไม่เป็นไร”	แสดง	สละสิทธิ์		
		ความเข้าใจ	ถกเถียง		

จากตารางเปรียบเทียบกลวิธีหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับกลวิธีทางภาษาของ AI เปรียบเทียบลักษณะการใช้ “ไม่เป็นไร” ด้วยข้อมูลหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนกับข้อมูลของ AI ที่ให้ตอบแบบสอบถามชุดเดียวกัน พบว่าแม้คำตอบของผู้เรียนอาจยังไม่สมบูรณ์ในด้านความถูกต้อง แต่มีการพัฒนาในเชิงความสัมพันธ์และความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งกว่า AI เห็นได้จากการใช้กลวิธีร่วมกันหลายรูปแบบ สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีการพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กล่าวคือ ผู้เรียนใช้กลวิธีที่หลากหลายและยังเลือกกลวิธีให้เหมาะกับเจตนาและบริบท สามารถสื่อความสัมพันธ์เชิงบวกและความเห็นอกเห็นใจได้เหมาะสมขึ้น หลังการเรียนรู้

การที่ผู้เรียนสามารถเลือกใช้กลวิธีได้หลากหลายแสดงถึงพัฒนาการด้านความสามารถทางวินัยปฏิบัติ ทั้งในแง่ของความรู้ทางภาษาและสังคมวินัยปฏิบัติ (Kasper & Rose, 2002) ตลอดจนความสามารถในการจัดการกับเจตนาและบริบทอย่างละเอียดอ่อน (Taguchi, 2008) ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจภาษาในระดับลึกมากขึ้น

ขณะที่ลักษณะกลวิธีของ AI พบว่า AI ใช้กลวิธีที่ไม่หลากหลาย ยังขาดความสามารถในการจับประเด็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนของบริบท กลวิธีร่วมที่ปรากฏกับคำว่า “ไม่เป็นไร” พบว่า AI ใช้ใน 3 หน้าที่ ได้แก่ การปฏิเสธ ในถ้อยคำว่า *ไม่เป็นไรไว้เพื่อใช้สำรองนะ ไม่เป็นไร ไว้แจกให้คนอื่นก็ได้เนะ* การลอบใจ ในถ้อยคำว่า *ไม่เป็นไรนะ ของแค้นนี้เอง ไม่เป็นไร เราจัดการได้* การยุติความขัดแย้ง ในถ้อยคำว่า *ไม่เป็นไรนะ ลองหาทางกลางกันดีกว่า ไม่เป็นไร จั๊นเราลองปรับกันดูเนอะ* ส่วนการไม่ปรากฏกลวิธีร่วมในหน้าที่การตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณแสดงให้เห็นว่า AI ยังใช้ภาษาแบบสำเร็จรูป ในถ้อยคำที่ AI ให้คำตอบว่า *ไม่เป็นไร* หรือ *ไม่เป็นไรจ้า/ครับ*

การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าทั้งผู้เรียนและ AI จะใช้กลวิธีร่วมต่าง ๆ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ แต่ทั้งสองกลุ่มใช้กลวิธีและเป้าหมายเชิงวินัยปฏิบัติแตกต่างกัน กล่าวคือ AI ใช้กลวิธีร่วมที่มุ่งเน้น “การแก้ไขสถานการณ์” เป็นหลัก ต่างจากผู้เรียนภาษาไทย ในฐานะภาษาที่สองที่มุ่งเน้น “การเยียวยาทางใจ” ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ในความเป็นมนุษย์ แม้จะไม่ใช่เจ้าของภาษา แต่ผู้พูดก็ยังใช้ภาษาเพื่อการสร้างสัมพันธ์ สร้างความอบอุ่น ลดแรงกระแทก มีการปรับระดับภาษาและเจตนา แต่ AI แม้จะใช้ภาษาได้ถูกต้อง แต่ไม่ได้สร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น ยังขาดปฏิสัมพันธ์แบบมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านวินัยปฏิบัติศาสตร์บุคคลสัมพันธ์ (interpersonal pragmatics)

5. อภิปรายผลการศึกษา

การใช้ “ไม่เป็นไร” ถือเป็นความซับซ้อนทางวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่งผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนภาษาไทยกับวินัยปฏิบัติศาสตร์สามารถใช้กลวิธีเชิงสัมพันธ์ที่หลากหลายและอิงบริบทได้ดีกว่า AI ที่อยู่ในระดับที่เน้นรูปแบบคงที่ ยังขาดการปรับตัวตามเจตนาและอารมณ์ งานวิจัยนี้จึงยืนยันบทบาทสำคัญของการเรียนการสอนวินัยปฏิบัติในบริบทไทยและมุ่งเน้นว่า “การใช้ภาษาถูกต้องตามไวยากรณ์” ไม่เท่ากับ

“การสื่อสารอย่างสัมพันธ์กับวัฒนธรรม” หรือการมีความสามารถในการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม (Taguchi, 2009)

ผลการเปรียบเทียบการใช้ “ไม่เป็นไร” ก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองพบประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ในขั้นก่อนเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง (ในที่นี้ได้แก่ ชาวจีน เกาหลี ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส) ไม่พบการใช้ “ไม่เป็นไร” ในฐานะการปฏิเสธ ลักษณะเช่นนี้จะสะท้อนให้เห็นความไม่เป็นสากลของ “ไม่เป็นไร” ในการปฏิเสธ การใช้ “ไม่เป็นไร” ในการปฏิเสธข้อเสนอเป็นลักษณะเฉพาะของไทยที่ผสมผสานการพูดอ้อมกับการหลีกเลี่ยงสร้างความอึดอัดใจ (Intachakra, 2004; Panpothong & Phakdeephassook, 2014) ส่วนผู้ใช้ภาษาอื่น ๆ อาจมีพจนานุกรม (routine formulae) ในการปฏิเสธที่ต่างออกไปตามวัฒนธรรมและโครงสร้างภาษาอย่างไรก็ดี ลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากกรณีของการตอบรับคำขอโทษและการขอบคุณที่ผู้เรียนสามารถใช้ถ้อยคำได้อย่างถูกต้องแม้ในช่วงก่อนการเรียนรู้ โดยพัฒนาการที่เกิดขึ้นหลังการเรียนรู้มีเพียงเล็กน้อย สะท้อนให้เห็นลักษณะของถ้อยคำที่มีความเป็นสากลมากกว่า กล่าวคือ ผู้พูดแต่ละภาษามักมีความเข้าใจร่วม (common ground) เกี่ยวกับหน้าที่ของถ้อยคำในสถานการณ์เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการถ่ายโอนทางบวก (positive transfer) จากภาษาแม่ของผู้เรียนมายังภาษาไทย งานวิจัยของ Coulmas (1981) และ Blum-Kulka, House, และ Kasper (1989) แสดงให้เห็นว่าในหลายภาษาใช้รูปแบบการตอบขอบคุณและขอโทษคล้ายคลึงกันและมีสถานะเป็นถ้อยคำสูตรสำเร็จ (formulaic expressions) ที่ผู้พูดคุ้นเคยอยู่แล้วส่วน Kasper และ Blum-Kulka (1993) ชี้ให้เห็นว่าอันตรกิริยาของผู้เรียนมักได้รับอิทธิพลจากกลวิธีทางวาทปฏิบัติที่คล้ายกันในภาษาแม่ โดยเฉพาะเมื่อถ้อยคำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ใช้สนทนากันเป็นประจำ

อีกข้อที่น่าสนใจคือการเปรียบเทียบความเข้าใจในการใช้ “ไม่เป็นไร” ทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง สะท้อนว่าผู้เรียนมีความพยายามสร้างสัมพันธ์ด้วยการใช้ “ไม่เป็นไร” ร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ เพื่อเยียวยาความรู้สึกและรักษาความสัมพันธ์ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดความสุภาพ ทั้งการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดี (Lakoff, 1973) การเพิ่มความเห็นใจระหว่างตนเองกับผู้อื่น (Leech, 1983) ความพยายามรักษาหน้าของคู่สนทนาด้วยความสุภาพด้านบวก (Brown & Levinson, 1987) การคำนึงถึงความเกี่ยวข้องหรือการมีส่วนร่วมด้านอารมณ์ความรู้สึก (Spencer-Oatey, 2002)

ผลของการวิจัยยังสะท้อนถึงการพัฒนาความสามารถด้านวาทปฏิบัติของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองที่สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้อย่างมี

นัยสำคัญหลังการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Kasper and Blum-Kulka (1993) ที่ระบุว่า ผู้เรียนภาษาที่สองสามารถพัฒนาทักษะวัจนปฏิบัติได้ผ่านการให้ข้อมูล (input) การฝึกฝน และการได้รับข้อเสนอแนะ (feedback) เช่นเดียวกับ Richards (2006) ที่เห็นว่าความรู้ทางวัจนปฏิบัติสามารถสอนได้และการสอนแบบชัดแจ้ง (explicit) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามในขั้นหลังการเรียนรู้ยังมีผู้เรียนบางคนที่ไม่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องทุกสถานการณ์ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิด “อัตรภาษา” (interlanguage; IL) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนภาษาที่สองย่อมมีพัฒนาการ ในกระบวนการเรียนรู้ ทว่าอาจยังเผชิญข้อจำกัดบางประการ เช่น การสร้างกฎไวยากรณ์ขึ้นเอง การถ่ายโอนทางลบจากภาษาแม่ (negative transfer) หรือการหยุดพัฒนาการเรียนรู้ (fossilization) จึงทำให้การใช้ภาษาในบางสถานการณ์ยังไม่สมบูรณ์หรือเหมือนกับเจ้าของภาษา (Ellis, 1997; Kasper & Blum-Kulka, 1993; Selinker, 1972)

นอกจากนี้ประเด็นเรื่องความสามารถของ AI ที่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับ “ไม่เป็นไร” ได้ถูกต้องตามสถานการณ์ทุกกรณี ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Bojic et al. (2023) ที่พบว่า GPT-4 มีประสิทธิภาพสูงในการตีความเชิงวัจนปฏิบัติแม้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ต่างจาก Bunt and Petukhova (2023) ระบุว่า AI ยังมีข้อจำกัดด้านความยืดหยุ่นและการสร้างสัมพันธ์แบบมนุษย์ เช่นเดียวกับผลวิจัยนี้ที่พบว่า AI มักใช้ “สูตรสำเร็จ” และขาดกลวิธีสร้างสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นข้อจำกัดของ AI ในเชิงบุคคลสัมพันธ์หรือวัจนปฏิบัติศาสตร์บุคคลสัมพันธ์ กล่าวคือ AI ยังขาดความสามารถในการแสดงการเข้าใจผู้อื่นในการสื่อสารแบบมนุษย์ จึงไม่สามารถสร้างกลวิธีแบบ “เยียวยาทางใจ” ได้เหมือนผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองที่ได้รับการฝึกฝน ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดของ AI ในปัจจุบัน

การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองด้านมนุษยศาสตร์ยังคงต้องการการปฏิสัมพันธ์อย่างแท้จริง เนื่องจากความสามารถด้านวัจนปฏิบัติไม่ได้เกิดจากการรู้โครงสร้างภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นผลของการบูรณาการความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Bardovi-Harlig, 2013; Thomas, 1983) ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่าการเรียนการสอนที่บูรณาการวัจนปฏิบัติศาสตร์สามารถเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในภาษาและวัฒนธรรม การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองจึงควรเน้นวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการเรียนรู้และใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริม ซึ่ง AI ถือเป็นผู้ช่วยที่ดีในการฝึกวิเคราะห์ตัวอย่างและอภิปรายข้อจำกัดร่วมกับอาจารย์ผู้สอน ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะ “ครู” “อาจารย์” “ผู้สอน” จึงยังมีโอกาสให้ AI ทดแทนได้

อนึ่ง งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ งานวิจัยครั้งนี้เปรียบเทียบภายใต้เงื่อนไขการฝึกฝนของกลุ่มข้อมูลที่ไม่เท่ากัน โดยผู้เรียนได้รับการสอนอย่างชัดเจน ขณะที่ AI เป็นการให้หลักการ อธิบาย และยกตัวอย่าง ยังไม่ได้มีการฝึกซ้ำ ลักษณะเช่นนี้อาจยังมีใช้การเรียนรู้ถาวรของโมเดล จึงทำให้การวิจัยครั้งนี้ตีความผลการวิจัยที่ได้ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ยังใช้ AI เพียงโมเดลเดียว (GPT-4o) ผลลัพธ์จึงอาจยังไม่ครอบคลุมความสามารถของระบบ AI โดยรวมหรือของรุ่นในอนาคต นอกจากนี้การใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาชุดเดียวกันในการวัดผลก่อนและหลังเรียนภายในระยะเวลาใกล้เคียงกันอาจก่อให้เกิดความคุ้นเคยต่อแบบสอบถามก็เป็นได้

6. สรุปผลการศึกษา

การวิจัยนี้เปรียบเทียบความสามารถด้านวัจนปฏิบัติการใช้ “ไม่เป็นไร” ระหว่างผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองกับ AI ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองมีพัฒนาการด้านความรู้และความเข้าใจการใช้ “ไม่เป็นไร” หลัง การเรียนรู้ โดยสามารถใช้ “ไม่เป็นไร” ได้เหมาะสมมากขึ้นทั้งในหน้าที่การตอบรับคำขอโทษและขอบคุณ การปฏิเสธ การปลอบใจ และการยุติความขัดแย้ง โดยเฉพาะในหน้าที่การปฏิเสธ และการยุติความขัดแย้งที่ก่อนเรียนรู้ผู้เรียนมักไม่ใช้หรือไม่ทราบว่าสามารถใช้ “ไม่เป็นไร” ได้ในบริบทนี้ แต่หลังเรียนรู้สามารถใช้ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้เรียนมีแนวโน้มใช้กลวิธีร่วม เช่น การขอบคุณกลับ การเสริมกำลังใจ และการแสดงความเข้าใจ ร่วมกับ “ไม่เป็นไร” เพื่อรักษาความสัมพันธ์และเยียวยาความรู้สึกของคู่สนทนา ซึ่งสะท้อนพัฒนาการทางวัจนปฏิบัติและการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับ AI พบว่า AI สามารถเลือกใช้ “ไม่เป็นไร” ได้ถูกต้องตามรูปแบบในทุกสถานการณ์ แต่การใช้กลวิธีของ AI มักเป็นสูตรสำเร็จ ขาดมิติความสัมพันธ์และความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม

ข้อค้นพบสำคัญคือ แม้จะมีข้อผิดพลาดหลังการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองมีการพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในความสามารถทาง วัจนปฏิบัติ แตกต่างจาก AI ที่ยังคงเน้นความถูกต้องของรูปแบบภาษาแต่ขาดปฏิสัมพันธ์ดังเช่นมนุษย์ การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองจึงควรบูรณาการทักษะวัจนปฏิบัติศาสตร์ และใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมในการฝึกฝนทักษะซึ่ง AI ยังไม่สามารถทดแทนครูผู้สอนได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2568, กรกฎาคม 20). ยอดใช้งาน ChatGPT ทิ้งห่างคู่แข่ง 10 เท่า Grok - DeepSeek แย่งเก้าอี้อันดับ 2. <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1174142>
- ตือนา คาซา. (2564). การปฏิสัมพันธ์ของชาวอินโดนีเซียที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองกับชาวไทย: การศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษาและวจนปฏิบัติศาสตร์ระหว่างวัฒนธรรม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2021.783>
- ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2554). การวิเคราะห์ความหมายแบบครอบคลุมของคำสำคัญทางวัฒนธรรม “ไม่เป็นไร” “เกรงใจ” และ “ขอโทษ” ในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีอภิภาษาเชิงอรรถศาสตร์ธรรมชาติ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2011.2075>
- ประภัสสร เจียมวงษา. (2558). กลวิธีการขอร้องของชาวพม่าผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง: การศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ระหว่างภาษาและวจนปฏิบัติศาสตร์ระหว่างวัฒนธรรม. [ปริญญาานิพนธ์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยางวอน ฮยอน. (2560). การปฏิสัมพันธ์ของชาวเกาหลีที่ใช้ภาษาไทยและชาวไทยในบริบทธุรกิจ: การศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษาและวจนปฏิบัติศาสตร์ระหว่างวัฒนธรรม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2017.1152>
- รัตนา วาทะวัฒน์, & จอมรัฐ พัฒนศร. (2565). ผลของการทำงานซ้ำต่อพัฒนาการของความสามารถด้านวจนปฏิบัติของนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 11(1), 191-208.
- Bardovi-Harlig, K. (2012). Formulas, routines, and conventional expressions in pragmatics research. *Annual Review of Applied Linguistics*, 32, 206-227.
- Bardovi-Harlig, K. (2013). Developing L2 pragmatics. *Language learning*, 63, 68-86.
- Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. (Eds.). (1989). *Cross-cultural pragmatics: Requests and apologies*. Ablex.

- Bojic, L., Kovacevic, P., & Cabarkapa, M. (2023). GPT-4 surpassing human performance in linguistic pragmatics. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2312.09545>
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage* (Vol. 4). Cambridge university press.
- Bunt, H., & Petukhova, V. (2023). Semantic and pragmatic precision in conversational AI systems. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 6, 896729.
- Chen, X., Li, J., & Ye, Y. (2024). A feasibility study for the application of AI-generated conversations in pragmatic analysis. *Journal of Pragmatics*, 223, 14-30.
- Coulmas, F. (1981). "Poison to your soul": Thanks and apologies contrastively viewed. In F. Coulmas (Ed.), *Conversational routine* (pp. 69-91). Mouton.
- Ellis, R. (1997). *Second language acquisition*. Oxford University Press.
- Godwin-Jones, R. (2024). Generative AI, pragmatics, and authenticity in second language learning. *arXiv*. <https://arxiv.org/abs/2410.14395>
- Intachakra, S. (2004). Contrastive pragmatics and language teaching: Apologies and thanks in English and Thai. *RELC journal*, 35(1), 37-62.
- Kasper, G., & Blum-Kulka, S. (1993). *Interlanguage pragmatics*. Oxford University Press.
- Kasper, G., & Rose, K. R. (2002). *Pragmatic development in a second language*. Blackwell.
- Kecskes, I. (2014). *Intercultural pragmatics*. Oxford University Press.
- Lakoff, R. (1973). The logic of politeness; or, minding your p's and q's. *Chicago Linguistics Society*, 9, 292-305.
- Lee, B. J. (2024). Exploring the potential of AI for pragmatics instruction. *Technology in Language Teaching & Learning*, 6(3), 1521-1521.
- Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics*. Longman.
- Panpothong, N., & Phakdeephasook, S. 2014. "The wide use of mai-pen-rai 'It's not substantial' in Thai interactions and its relationship to the Buddhist concept of Tri Laksana." *Journal of Pragmatics*, 38(69), 99-107.

- Richard, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge University Press.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. *IRAL-International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10(1-4), 209-232.
- Spencer-Oatey, H. (2002). Managing rapport in talk: Using rapport sensitive incidents to explore the motivational concerns underlying the management of relations. *Journal of Pragmatics*, 34(5), 529-545.
- Srisuruk, P. (2011). *Politeness and pragmatic competence in Thai speakers of English* [Doctoral dissertation, Newcastle University].
- Taguchi, N. (2008). Pragmatic comprehension in Japanese as a foreign language. *Modern Language Journal*, 92(4), 558-576.
- Taguchi, N. (2009). *Pragmatic competence*. Mouton de Gruyter.
- Thomas, J. (1983). Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*, 4(2), 91-112.
- Zhang, Y., Wang, F., & Wannaruk, A. (2019). Pragmatic competence in business context: A case study of Thai EFL university students. *Suranaree Journal of Social Science*, 13(2), 1-24.